Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0820U100034

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 16-03-2020

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лисинюк Марина Віталіївна

2. Lysyniuk Maryna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 034

Назва наукової спеціальності: Гуманітарні науки. Культурологія

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 12-03-2020

Спеціальність за освітою: Філологія

Місце роботи здобувача: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, 36, м. Київ, Київська обл., 01601, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство культури, молоді та спорту України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 26.807.001

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, 36, м. Київ, Київська обл., 01601, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство культури, молоді та спорту України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет культури і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02214159

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, 36, м. Київ, Київська обл., 01601, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство культури, молоді та спорту України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 13.11.22, 13.09.25

Тема дисертації:

1. Мова як форма буття української культури

2. Language as a form of Ukrainian culture being

Реферат/анотація:

1. Дисертація присвячена дослідженню мови як форми буття української культури, що зберігає народну пам'ять і розвивається навіть в колоніальних умовах Російської імперії; як інструменту культури, який формує особистість, носія мови, через донесені йому мовою картину світу, менталітет, людські цінності та ін., тобто через культуру народу, яка є засобом національної єдності і комунікації. Акцентовано увагу, що вивчення питання про співвідношення феноменів мови та цивілізації багато в чому ускладнюється наявністю взаємовиключних концепцій цивілізації, що призводить до варіювання уявлень про відносини досліджуваних об'єктів. У трактуваннях останньої як соціокультурної цілісності висновки стосовно питань мови зроблені в межах положень, що характеризують взаємодію мови і культури, і лише частково варіюються залежно від критеріїв, визнаних основними при виокремленні локальної цивілізації. Відзначено, що в межах лінійного підходу розробка питань мови обмежується констатацією важливої ролі писемності в цивілізаційному розвитку (В. Келле та ін.). Більшістю представників циклічного підходу мовним принципам відводиться незначна роль: в одних авторів цивілізації являють собою мовні та етнічні групи, об'єднані спільною мовою

чи етнічним походженням (М. Данилевський та ін.), в інших є суто державними об'єднаннями, заснованими на державній і мовній єдності (О. Шпенглер та ін.). Представлена в термінах концепцій діалогу проблема «мова і цивілізація» демонструє жорстке протиставлення цивілізаційного і культурного зрізів соціального буття і, відповідно, мотиви регресу мови в цивілізації, який проявляється в її вихолощуванні, уніфікації, відчуженні від справжнього життя і творчості. Наголошено, що цивілізаційні концепції та пов'язані з ними трактування мовної проблематики не дають достатніх методологічних інструментів для аналізу труднощів і взаємозалежностей цивілізаційного і лінгвістичного процесів, що спонукає до глибшого дослідження проблеми взаємодії мови і культури. Разом із тим, суттєвою проблемою для всіх цивілізаційних концепцій залишається прогалина в поглядах на роль українського народу, його культури і мови в цивілізаційних процесах. Тим не менше, саме питання української мови і культури є центральним у цивілізаційному виборі (житті) українського народу. Звернено увагу на ставлення до української мови як етнічної ознаки у Російській імперії у XVIII – на початку XX ст. Хронологічні і територіальні межі дослідження охоплюють територію українських земель, інкорпорованих до складу Російської імперії, для яких були характерні процеси, з одного боку, становлення української літературної мови, а з іншого, зниження її соціального престижу за рахунок застосування широкого набору політичних інструментів та опосередкованих важелів впливу. Активізація українського руху у другій половині XIX ст. наштовхнулася на суворі заходи щодо обмеження вживання української мови. Проаналізовано репресивні методи проти української мови з боку російського уряду та російської церкви, які й надалі використовувалися імперською та радянською владою для боротьби з українською мовою та свідомим українством. Остаточно дискримінаційна політика щодо української мови була закріплена Валуєвським циркуляром й Емським указом, згідно з якими заборонялося друкувати релігійні, навчальні й освітні книги українською мовою, яка повинна була бути витіснена з культурної сфери і обмежена побутовим вжитком, що призвело, зокрема, до тимчасової дезорганізації українського руху в Наддніпрянщині. З'ясовано, що дискусії навколо української мови, маючи науковий і політичний характер, одночасно сприяли поглибленню культурологічних уявлень про неї. Попри численні цензурні заборони, виходили друком українськомовні літературні твори різних жанрів. Їхнє видання та поширення набуло вагомого значення у контексті українського руху, трансляції української культурної ідентичності в суспільстві у XIX – на початку XX ст. У цьому процесі українська мова відіграла виключну роль, незважаючи на етнічні відмінності. У другій половині XIX – на початку XX ст. зусилля представників української культурної еліти були скеровані на формування української літературної мови й розширення сфери її вжитку. Мовна діяльність М. Костомарова, П. Куліша, Т. Шевченка та ін., які своєю творчістю охопили всі існуючі на той час літературні жанри, характеризується прагненням синтезувати в українській літературній мові східні і західні говори народної мови. Особлива роль у цьому процесі належала творчості Т. Шевченка. Завдяки представникам української еліти того часу українська мова повстала як головна і незамінна складова особистої і колективної ідентичності, й, зрештою, як головна форма у боротьбі за національну культуру. Ключові слова: мова, українська мова, мовна картина світу, цивілізація, національна культура, етнос, літературні твори, лінгвоцид.

2. The dissertation is devoted to the study of the language as a form of Ukrainian culture being, which preserves national memory and develops even in the colonial conditions of the Russian Empire, as a culture tool that forms the personality of the native speaker, through the language imposed on him and the picture of the world laid down in the language, mentality, human values, etc., that is, through the culture of the people which is a means of national unity and communication. It is emphasized that the study of the question of language and civilization phenomena correlation is greatly complicated by the presence of mutually exclusive concepts of civilization, which leads to ideas variation about the relations of the studied objects. In the interpretations of the civilization as socio-cultural integrity, conclusions regarding language issues are made within the framework of provisions, characterizing the interaction of language and culture, and only partially vary depending on the criteria, recognized as essential in the isolation of local civilization. It is noted that within the limits of the linear approach, the development of language issues is limited to the statement of the important role of writing in civilization development (V. Kelle and other). Attention is drawn to the attitude towards Ukrainian language as an ethnic

feature in the Russian Empire in XVIII- early XX centuries. The chronological and territorial boundaries of the study cover the territory of Ukrainian lands, incorporated into the Russian Empire, for which were characteristic processes, on the one hand, formation of Ukrainian literary language, and, on the other hand, reducing its social prestige through the use of a wide range of political instruments and indirect levers of influence. Activation of Ukrainian movement in the second half of XIX century, faced severe measures to restrict the use of Ukrainian language. Repressive methods against Ukrainian language by Russian government and Russian Church, which were still used by imperial and Soviet authorities to fight Ukrainian language and conscious Ukrainians, are analyzed. A wide range of national-cultural issues that confirmed the historical and cultural identity of Ukrainian people, its long-standing civilization traditions on its land were propagated on the pages of Ukrainian sociopolitical, literary and artistic magazine «Osnova», the main idea for which was the language problem, as well as Ukrainian identity formulation. It was indicated that Ukrainian intelligentsia representatives advocated the idea that the language was a connecting link between educated part of society, in which the perception of Ukrainian political nation was formed, and wide strata of the population. It was this generation of intellectuals who acted in a single cultural field, played a leading role in common Ukrainian identity formation. It has been found that discussions around the Ukrainian language, were both scientific and political in nature, at the same time contributed to a deepening of cultural understanding of it. Despite numerous censorship bans, Ukrainian-language literary works of different genres were published. Their publication and distribution became significant in the context of Ukrainian movement, translation of Ukrainian identity in society in XIX – early XX centuries. In this process, Ukrainian language played an exceptional role, despite ethnic differences. In the second half of XIX – beginning of XX centuries, the efforts of Ukrainian cultural elite representatives were directed towards formation of Ukrainian literary language and expansion of its sphere of use. Linguistic activity of M. Kostomarov, P. Kulish, T. Shevchenko and others, whose work captured all the existing literary genres at that time, is characterized by the desire to synthesize in Ukrainian literary language eastern and western dialects of Ukrainian national language. A special role in this process belonged to T. Shevchenko work. Thanks to the representatives of Ukrainian elite of that time, Ukrainian language revolted as the main and indispensable part of personal and collective identity, and, ultimately, as a main form in the struggle for its national culture. Key words: language, Ukrainian language, language picture of the world, civilization, national culture, ethnos, literary works, linguocide.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пилипів Володимир Іванович

2. Pylypiv Volodymyr

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дячук Валентина Павлівна
2. Diachuk Valentyna

Кваліфікація: к. культ., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Яковлев Олександр Вікторович
2. Yakovlev Oleksandr V.

Кваліфікація: д. культ., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петрова Ірина Владиславівна

2. Petrova Iryna

Кваліфікація: д. культ., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Білецька Оксана Олександрівна

2. Biletska Oksana

Кваліфікація: к. культ., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Гончарова Олена Миколаївна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні Гончарова Олена Миколаївна

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Т.А.